

BOSNA I HERCEGOVINA

**DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG
RADA ZA ZEMLJU**

2008. – 2010.

DOKUMENT PROGRAMA DOSTOJANSTVENOG RADA ZA ZEMlju BOSNU I HERCEGOVINU 2008. – 2010.

Ovaj Program odražava strateško planiranje aktivnosti suradnje ILO-a sa Bosnom i Hercegovinom za razdoblje 2008.- 2010. godina i priređen je sa konstituentima ILO-a u svrhu promicanja dostojanstvenog rada, kao ključne komponente razvojnih politika i istodobno kao cilja državne politike vlada i socijalnih partnera.

Identificirana su tri glavna prioriteta koja usmjeravaju i određuju oblike pomoći ILO-a u trogodišnjem razdoblju. Ti prioriteti su:

- Prioritet 1: Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprijeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta.
- Prioritet 2: Mjere za smanjivanje neformalnog gospodarstva su dogovorene i provedene od strane vlade u konzultaciji sa socijalnim partnerima.
- Prioritet 3: Poboljšana izrada politike socijalne zaštite.

Potpisujući ovaj dokument strane učesnice odobravaju Program dostojanstvenog rada za zemlju i ističu svoja zajednička nastojanja ka ostvarivanju njegovih ciljeva.

Ispred Vijeća ministara BiH:

Ispred Međunarodnog ureda rada:

NJ.E. gospodin Sredoje Nović
Ministar civilnih poslova Bosne i Hercegovine

gospodin Mark Levin
Direktor ILO SRO Budapest

Budimpešta, Mađarska
listopad 2009.

Sadržaj

SPISAK SKRAĆENICA.....	.....
UVOD	.....
I. TRENUTAČNA SITUACIJA IZ PERSPEKTIVE DOSTOJANSTVENOG RADA	.....
II. POUKE IZVUČENE IZ PRETHODNE SURADNJE.....	.....
III. PRIORITETNA PODRUČJA SURADNJE	
PRIORITET 1: JAČANJE KAPACITETA VLADINIH INSTITUCIJA I SOCIJALNIH PARTNERA RADI UNAPRIJEĐENJA UPRAVLJANJA TRŽIŠTEM RADA NA RAZINI DRŽAVE, ENTITETA I DISTRIKTA.....	.....
PRIORITET 2: MJERE ZA SMANJIVANJE NEFORMALNOG GOSPODARSTVA SU DOGOVORENE I PROVEDENE OD STRANE VLADE U KONZULTACIJI SA SOCIJALNIM PARTNERIMA.....	.....
PRIORITET 3: POBOLJŠANA IZRADA POLITIKE SOCIJALNE ZAŠTITE.....	.....
IV. UPRAVLJANJE I PROVEDBA	.....
V. ARANŽMANI NADZORA, PROVEDBE I EVALUACIJE.....	.....

SPISAK SKRAĆENICA

BD	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CDS	Razvojna strategija za zemlju
DWCP	Program dostojanstvenog rada
EO	Organizacija poslodavaca
ESC	Gospodarsko-socijalno vijeće
EU	Europska unija
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
ILO	Međunarodna organizacija rada
LDS	Rješavanje radnih sporova
MDGs	Milenijumski razvojni ciljevi
MTDS	Srednjoročna strategija razvoja
OSH	Sigurnost i zdravlje na radu
PRSP	Strategija borbe protiv siromaštva
RS	Republika Srpska
SAA	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SIS	Strategija socijalne uključenosti
SRO	Podregionalni ured
TU	Sindikatski sindikat
UN	Ujedinjeni narodi
UNDAF	Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih naroda

UVOD

Primarni je cilj Međunarodne organizacije rada (ILO) unaprijeđivanje mogućnosti za žene i muškarce da dobiju dostojanstven i produktivan posao u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i ljudskoga dostojanstva. Programi dostojanstvenog rada za zemlju (DWCP) promiču dostojanstven rad kao ključnu komponentu razvojnih politika i istodobno kao cilj državne politike vlada i socijalnih partnera. Postojeći program za zemlju je usuglašen sa međunarodnim razvojnim agendama, poput Milenijumskih razvojnih ciljeva kao i sa Okvirom za razvojnu pomoć Ujedinjenih naroda (UNDAF) koji se temelji na državnim razvojnim ciljevima. Također, on uzima u obzir prioritete konstituenata ILO-a koje su oni naveli tijekom konzultacija koje su s njima održane. Program navodi politike, strategije i rezultate koji su nužni kako bi ostvario napredak ka dostojanstvenom radu za sve ljude. Ovaj dokument odražava strateško planiranje aktivnosti suradnje ILO-a sa Bosnom i Hercegovinom za razdoblje 2008.- 2010. godina. Odražavajući ocjenu o protekloj suradnji kako konstituenata tako i stručnjaka ILO-a, Program ima za cilj pridonijeti ostvarivanju održivih rezultata osiguravanjem veće sinergije i jače povezanosti aktivnosti ILO-a u Bosni i Hercegovini.

Utvrđene nadležnosti u Bosni i Hercegovini u područjima obuhvaćenim DWCP-om će se u cijelosti poštivati za cijelo vrijeme njegove provedbe.

I. TRENUTAČNA SITUACIJA IZ PERSPEKTIVE DOSTOJANSTVENOG RADA

Neposredno nakon rata i uz potporu međunarodne pomoći, Bosna i Hercegovina je ušla u proces fizičke, ekonomske i socijalne rekonstrukcije. Premda se proces odvijao u kontekstu složene strukture upravljanja i različitom dinamikom, ostvareni su brojni rezultati. Ti rezultati se ogledaju u obnovljenoj infrastrukturi, napretku u gospodarskoj rekonstrukciji i stabilnosti, općenito niskoj inflaciji, unapređenoj privatizaciji, te napretku u reformi financija, trgovinske politike i javne uprave. Međutim, provedba nekih drugih strukturnih reformi je bila spora i neravnomjerna.

Prva (revidirana) državna srednjoročna strategija razvoja 2004.-2007. (MTDS/PRSP) je težila ka pretvorbi uveliko ovisnoga gospodarstva u samo-održivo gospodarstvo, ali također i ka smanjenju siromaštva. Ona je imala tri strateška cilja: a) stvoriti uvjete za održiv i uravnotežen gospodarski razvitak, b) smanjiti siromaštvo za 20 postotaka i c) ubrzati EU integracije. Iako je Strategija razvoja za zemlju 2008.-2013. (CDS) još uvijek u pripremi, čini se da će njeni glavni strateški ciljevi biti usmjereni na jačanje makroekonomske stabilnosti, održivi razvoj, konkurentnost, zapošljavanje, EU integracije i socijalnu uključenost. Također, usporedo sa izradom CDS priprema se i Strategija socijalne uključenosti (SIS). Velika je vjerojatnoća da će SIS biti usredsređena na unaprijeđenje mirovinske politike, politike zapošljavanja, te socijalne politike zajedno sa drugim pitanjima, kao što su poboljšanje zdravstvenih i obrazovnih sustava. Drugi važan dokument o ključnim strukturnim reformama je Akciona platforma koju su u listopadu 2007. g. potpisali predsjedavajući Vijeća ministara, premijeri entiteta i gradonačelnik Brčko distrikta. Akciona platforma ima za cilj ubrzanje provedbe žurnih reformi radi privlačenja investicija, bržeg otvaranja radnih mjesta i poboljšanja životnoga standarda u zemlji.

Pregovori sa EU u svezi sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SAA), koji su pokrenuti u 2005. godini okončani su potpisivanjem SAA-a 16. lipnja 2008. godine. Zaključivanje SAA-a je prvi korak ka institucionaliziranju odnosa između BiH i EU, čime se omogućava postupno pripremanje BiH za stjecanje punopravnoga članstva u EU.

Tijekom proteklog desetljeća, zemlja je, premda u različitom obimu, realizirala napredak u područjima koje promiče Agenda dostojanstvenog rada¹. Primjerice, zemlja je ratificirala nekoliko konvencija u svezi sa socijalnim dijalogom, uključujući i temeljne konvencije br. 87 u svezi sa slobodom udruživanja, br. 98 o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje, te prioritetnu konvenciju br. 144 o tripartitnim konzultacijama. Istodobno i sukladno Ustavu BiH, svaki entitet i Brčko distrikt su uspostavili zakonski okvir kojim se uređuju radni odnosi između poslodavaca i radnika i njihovih organizacija. Na državnoj razini, donesena su dva važna zakona²; oni uređuju radne odnose u javnoj službi na državnoj razini. Organizacije poslodavaca i radnika su se formirale i počele sa radom kako na razini entiteta i Brčko distrikta (BD), tako i na državnoj razini. Međutim, još uvijek postoje neke zakonske i proceduralne prepreke u zakonodavnoj proceduri registracije, koje sprječavaju registraciju organizacija radnika i njihovog normalnog funkcioniranja radi unaprijeđivanja interesa svog članstva. Čini se da ovakvo stanje onemogućava promidžbu efektivnog tripartitnog socijalnog dijaloga na državnoj razini.

Gospodarsko-socijalna vijeća djeluju u oba entiteta i BD-u, kao i u određenim kantonima Federacije BiH. Ona služe kao tijela za tripartitni socijalni dijalog između javnih vlasti i socijalnih partnera. U dva entiteta i BD-u se socijalni partneri konzultiraju glede široke lepeze gospodarskih i socijalnih pitanja, uključujući i prijedlozima zakona u oblasti socijalne i radne politike, najnižoj plaći i drugim pitanjima s tim u svezi.

Stoga tripartizam i socijalni dijalog predstavljaju bliske koncepte, a tripartitna tijela raspravljaju spektar gospodarskih i socijalnih pitanja. Poslodavci i radnici i njihove odnosne organizacije pregovaraju o uvjetima rada na razini sektora i poduzeća, doneseni su zakoni o radu i zapošljavanju koji su kompatibilni sa tržišnim gospodarstvom, a uspostavljen je i sustav socijalne zaštite.

Unatoč naporima koji se ulažu na provedbi radnoga zakonodavstva, primjerice, inspekcije rada izvješćuju o brojnim aktivnostima poduzetim radi borbe protiv nezakonitoga zaposlenja, postoje i mnogi drugi aspekti povrijede radnoga zakonodavstva, kao što su neisplaćivanje plaća i socijalnih doprinosa, diskriminacije na radu, itd. Iako su doneseni zakoni kojima se uređuju uvjeti za registraciju, te djeluju organizacije poslodavaca i radnika, prema ocjeni nadzornih tijela ILO-a, još uvijek postoje poteškoće u svezi sa slobodom udruživanja u zakonodavstvu i praksi.

Premda su zaključeni mnogi bipartitni kolektivni ugovori, kolektivno pregovaranje na razini sektora i poduzeća traži daljnje unaprijeđivanje, uključujući i uspostavu mehanizama za rješavanje industrijskih sporova. Unatoč činjenici da je uspostavljanje Gospodarsko socijalnog vijeća na državnoj razini bilo predviđeno u MTDS 2004-2007, a također dogovoreno sa konstituentima ILO-a tijekom izrade prethodnoga Programa dostojanstvenog rada za zemlju, ono još uvijek nije uspostavljeno.

U BiH je sustav mirenja i medijacije kojim se radnicima i poslodavcima pomaže da svoje sporove prijateljski rješavaju u ranoj fazi razvoja u dva entiteta i BD. Donošenjem Zakona o postupku medijacije u BiH iz 2004.g. formirana je Udruga medijatora u FBiH u ožujku 2002. (ne postoji udruga medijatora na razini entiteta). No čini se da se poslodavci i radnici rijetko koriste uslugama koje nudi ova institucija. Jedan od razloga za ovo stanje je da postojeći medijatori nisu specijalizirani u radnim sporovima, već se bave svim vrstama građanskih sporova (obiteljski, imovinski sporovi, itd.). Isto se može reći za institucije u RS i BD. To rezultira time da se sporovi na razini poduzeća još uvijek rješavaju industrijskom akcijom ili sudskim procesom, čime se podriva mir na radnom mjestu, koji je već prilično slab usljed problema nastalih restrukturiranjem poduzeća (privatizacija i slično) i

---

¹ ILO definira dostojanstven rad kako slijedi: "da promiče prilike za žene i muškarce da dobiju dostojanstven i produktivan posao u uvjetima slobode, jednakosti, sigurnosti i dostojanstva", Izvješće glavnoga direktora ILO-a, lipanj 1999.g, Geneva.

² Zakon o državnoj službi u institucijama BiH i Zakon o radu u institucijama BiH.

posljedica po sigurnost zaposlenja. Rješavanje sporova u javnoj službi na državnoj razini također iziskuje posvećivanje određene pozornosti.

Ovakvo stanje treba rješavati, a udrugama medijatora koja djeluju na razini entiteta i BD treba pomoći u razvijanju kompetencija u širokom području sporova koji se odnose na radne odnose. Podizanje svjesnosti i obučavanje tima medijatora u pitanjima iz radnih odnosa i suvremenim tehnikama medijacije i arbitraže su ključni, kako bi se ponovo upostavio kredibilitet Udruge medijatora naspram socijalnih partnera i uspjehnost njihovog djelovanja.

I pored stope održivog gospodarskog rasta od 5.7 postotaka tijekom trogodišnjeg razdoblja 2004.-2006.g, rast zaposlenosti je bio ispod zadovoljavajućeg u istom razdoblju.³ U 2006.g., ukupna stopa zaposlenosti od 35 postotaka je bila niska sa velikim disparitetom između stopa za muškarce i žene (46.1 i 24 postotaka svaki), dok se udio neformalne zaposlenosti procjenjuje na jednu trećinu od ukupne zaposlenosti. Neformalnost je izravno povezana sa dobi, budući da je više od 50 postotaka mladih radnika angažirano u neformalnom zaposlenju u usporedbi s nekih 29 postotaka radnika u aktivnoj dobi u dobnoj skupini 25-49 godina. Prijelaz kako neformalnih radnika, tako i poduzeća u formalno gospodarstvo ostaje politički prioritet visoko postavljen na agendi kreatora politike. Premda posljednji podaci iz Pregleda radne snage u 2007.g. navode da se između 2006. i 2007.g. nezaposlenost smanjila za 2 postotna poena, trenutačna ukupna stopa iznosi 29 postotaka. Nezaposlenost, kao glavni čimbenik siromaštva, je još uvijek veoma visoka i iako predviđena CDS 2004.-2007., zemlja još uvijek nema aktivnu politiku zapošljavanja. Nezaposlenost je posebice raširena među mladim ljudima. U 2006. g. ukupna stopa nezaposlenosti mladih je iznosila 62.3 postotaka, jedna od najviših u cijelom svijetu. Iako je koeficijent stope nezaposlenosti mladi-ka-odraslim od 2.2 sličan prosječnoj stopi za podregion Zapadnoga Balkana, razina nezaposlenosti mladih je alarmantno visoka. Nadalje, razdoblja nezaposlenosti su dugoročne naravi (u prosjeku duže od dvije godine) i više pogađaju žene i nekvalificirane radnike, a posebice one starije od 45 godina. Ukupna stopa neaktivnosti od 48,7 je također veoma visoka i najvećim je dijelom posljedica neučešća žena na tržištu rada. U 2006.g. stopa neaktivnosti žena je bila gotovo dvostruko viša od stope za muškarce (62.6 i 34.5 postotaka svaki).

Unatoč činjenici da se siromaštvo smanjilo u razdoblju 2004.-2007.g., još uvijek oko 20% stanovništva živi u siromaštvu. Loš životni standard i ratne povrijede se nalaze među glavnim razlozima zbog kojih je sustav socijalne zaštite stalno izložen pritisku za različitim vrstama naknada, a čije financiranje traži velika izdvajanja iz proračuna.

Programom dostojanstvenog rada za zemlju 2008.-2010. će se nastaviti pomoć ILO-a zemlji u provedbi njezinih razvojnih agendi i agendi socijalne uključenosti zajedno sa drugim međunarodnim organizacijama. On odražava prioritete konstituenta uz uvažavanje strateških ciljeva CDS 2008.-2013. i Akcione platforme iz oktobra 2007. godine. On je također usuglašen sa međunarodnim razvojnim programima: Milenijumskim razvojnim ciljevima (MDGs) i Okvirom za razvojnu pomoć Ujedinjenih naroda (UNDAF) 2005.-2008. koji artikulira glavne izazove za BiH, među kojima su oni koji se odnose na upravljanje i socijalnu zaštitu sadržani i u Programu za zemlju, te UNDAF-om 2010.-2014. gdje su evidentne veze za rezultatima koji se odnose na demokratsko upravljanje i socijalnu uključenost. Kao član UN obitelji u BiH, ILO surađuje sa drugim UN agencijama putem UN tematskih skupina za pitanja spolova i pitanja HIV/AIDS na razini zemlje, te izradom i provedbom zajedničkih projektnih prijedloga i aktivnosti.

---

³ Podaci o pokazateljima tržišta rada su preuzeti iz BiH Ispitivanja tržišta radne snage iz 2006. i 2007., i Pregleda politike zapošljavanja za Bosnu i Hercegovinu, Međunarodna organizacija rada i Vijeće Evrope, Strasbourg (u pripremi).

II. POUKE IZVUČENE IZ PRETHODNE SURADNJE

DWCP 2006.-2007. za Bosnu i Hercegovinu je finaliziran početkom 2006.g. na temelju konzultacija sa konstituentima. Iako nije bio formalno potpisan, vlade su ga podržale kroz razmjenu pisama. Osim što je bio uključen u sve faze Programa, nacionalni koordinator ILO-a je organizirao završnu evaluaciju s predstavnicima vlada i organizacija poslodavaca i radnika u formi individualnih sastanaka tijekom siječnja i veljače 2008. godine.

Završna samo-evaluacija je pokazala da je tehnička pomoć ILO-a koju je pružala Vijeću ministara kako bi bolje ispunjavalo svoje ustavne obveze (koje proizilaze iz Ustava ILO-a, prim.prev.) bila uspješna. Preostale obveze koje proizilaze iz članka 22. Ustava ILO-a su ispunjene, a Vijeće ministara je također poduzelo korake u svezi s dostavljanjem državnim organima onih međunarodnih standarda rada koje je Međunarodna konferencija rada usvajala od 1993.g. pa nadalje.

Budući da Sporazum o Gospodarsko-socijalnom vijeću na državnoj razini još uvijek nije bio potpisan, od ILO-a je ipak zatraženo da s tim u svezi nastavi pružati potporu konstituentima. Istodobno, zakonske i proceduralne prepreke u vršenju prava na slobodu udruživanja i kolektivno pregovaranje nisu otklonjenje suglasno zahtjevu nadzornih tijela ILO-a. ILO će u ovom trogodišnjem razdoblju nastaviti da radi sa vlastima u BiH, kako bi se zakonodavstvo i praksa u svezi sa slobodom udruživanja usuglasili s načelima međunarodnih radnih standarda. Na razini entiteta, socijalni partneri smatraju da vlade ne pridaju dovoljno značaja njihovim stavovima. Stoga će osim njihovih preokupacija u ovom programu biti aktualni i reprezentativnost socijalnih partnera i uspostava prikladnih kriterija.

U području zapošljavanja izrađen je Državni pregled politike zapošljavanja za BiH, a njegove preporuke, koje trebaju odobriti konstituenti, će se koristiti prilikom osmišljavanja narednih aktivnosti.

U području izrade politike socijalne sigurnosti vlade i socijalni partneri su izjavili da imaju istovjetno poimanje minimalnih standarda ILO-a. No ipak je zatraženo da se nastavi rad na uspostavi tripartitnih odbora u institucijama socijalne sigurnosti i uključivanju socijalnih partnera u mirovinsku reformu. U području sigurnosti i zdravlja na radu (OSH), ILO je dala komentare na zakone koji se odnose na sigurnost i zdravlje na radu Republike Srpske i Federacije BiH. U Republici Srpskoj je Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu stupio na snagu 1. siječnja 2008. g., dok je u Federaciji BiH upućen u parlamentarnu proceduru. Socijalni su partneri u FBiH prigovorili da Gospodarsko-socijalno vijeće nije raspravljalo Nacrt Zakona o sigurnosti i zdravlju na radu. Inspekcije rada primjenjuju metodologije i instrumente ILO-a, a ILO-u su upućene pohvale zbog potpore u tom smislu. Grupa sindikalnih stručnjaka je obučena u pitanjima sigurnosti i zdravlja na radu, a poslodavci su zatražili da se ova aktivnost organizira i za njih u ovom trogodišnjem razdoblju.

Kao opća napomena, čin samo-evaluacije je otkrio da je nužno dalje produbiti saznanja konstituenata o Agendi dostojanstvenog rada i UNDAF-u, kao i njihovoj ulozi u istim. Ukazano je na duga razdoblja nedjelovanja između dvije uzastopne aktivnosti ILO-a, i zatraženo je više povratnih informacija.

Općenito je utvrđeno da je pravovremena i kvalitetna pomoć bila korisna u svim područjima djelovanja. Međutim, predložena je promjena načina rada i kreiranje tijela sastavljenog od predstavnika ILO-a i konstituenata, kako bi se povećala odgovornost svih strana uključenih u proces provedbe novog DWCP.

III. PRIORITETNA PODRUČJA SURADNJE

Uzimajući u obzir pouke izvučene iz protekle suradnje, ILO će težiti ka jačanju kapaciteta konstituenata i proširivanju utjecaja Politike dostojanstvenog rada ILO-a sukladno Milenijumskim razvojnim ciljevima za Bosnu i Hercegovinu, UN Zajedničkoj procjeni za zemlju i vladinim akcionim programima. Strategija će se temeljiti na djelovanju uz izravno uključivanje konstituenata i multilateralnih i bilateralnih donatora.

Unutar sveobuhvatne teme "Dostojanstven rad za sve" ILO će se u ovom razdoblju 2008.-2010.g. u Bosni i Hercegovini usredsrediti na tri programska prioriteta za zemlju, koje treba posmatrati kao dugoročne ciljeve:

- I. Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprijeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta.
- II. Mjere za smanjivanje neformalnog gospodarstva su dogovorene i provedene od strane vlade u konzultaciji sa socijalnim partnerima.
- III. Poboljšana izrada politike socijalne zaštite.

ILO ima komparativnu prednost u razvijanju programa i planova, te izvođenju programa tehničke suradnje koji imaju za cilj ostvarivanje gore pomenutih ciljeva. Preciznije, Tajništvo ILO-a ima dugogodišnje iskustvo i tehničku ekspertizu u područjima radnih standarda, unaprijeđivanja zapošljavanja, socijalne zaštite i socijalnog dijaloga. Ono je na potpuno zadovoljstvo donatora i zemalja primatelja provodilo brojne projekte u središnjoj i istočnoj Europi.

Prioritet 1: Jačanje kapaciteta vladinih institucija i socijalnih partnera radi unaprijeđenja upravljanja tržištem rada na razini države, entiteta i distrikta

Potreba za snažnijim institucijama koje su sposobne da provode reformske procese u svezi sa EU-SAA, CDS i SIS 2008.-2013. i Akcionom platformom se proteže kroz sve razvojne prioritete. Intervencije ILO-a u izgradnji kapaciteta će ciljati aktore i institucije socijalnog dijaloga.

Rezultat 1: Gospodarsko-socijalno vijeće na državnoj razini uspostavljeno i operativno (BIH 101)

ILO je proteklih godina radila sa konstituentima na ovom pitanju, međutim zbog nekoliko razloga Gospodarsko-socijalno vijeće još uvijek nije uspostavljeno na državnoj razini. Temeljem zahtjeva tripartitnih konstituenata bit će im pružena tehnička pomoć na stvaranju pretpostavki za uspostavljanje državnog Gospodarsko-socijalnog vijeća.

Pokazatelji rezultata:

- Objektivni kriteriji reprezentativnosti za zastupljenost u Gospodarsko-socijalnom vijeću su dogovoreni između socijalnih partnera i Vijeća ministara.
- Tripartitni sporazum o formiranju Gospodarsko-socijalnog vijeća na državnoj razini je finaliziran i potpisan uz vođenje računa o Ustavu BiH i drugim relevantnim zakonima u zemlji.
- Vijeće ministara započinje uspostavu Gospodarsko-socijalnog vijeća i izdvaja sredstva za funkcioniranje njegovog tajništva (prostorije, regrutiranje osoblja i izdvajanja iz proračuna).
- Reprezentativni socijalni partneri i relevantna državna ministarstva imenuju svoje članove u Gospodarsko-socijalno vijeće, uključujući i jedan broj žena.
- Gospodarsko-socijalno vijeće donosi svoje interne propise, bira predsjedavajućeg i donosi svoje planove rada.
- Zapisnici Gospodarsko-socijalno vijeća pokazuju aktivno sudjelovanje socijalnih partnera u BiH.

Rezultat 2: Efikasna radna administracija uključujući i uspostavu efektivnog mehanizma za rješavanje sporova na razini države, entiteta i distrikta (BIH 103)

ILO će pomagati tripartitnim konstitutentima na razini države, entiteta i distrikta da osnaže postojeće mehanizme i uspostave nove alternativne sustave radnih sporova tamo gdje ne postoje.

Tehnička pomoć koju će ILO pružiti uključit će:

- tehnički savjet zainteresiranim ministarstvima i socijalnim partnerima u svezi s formuliranjem politike spriječavanja radnih sporova.
- obučavanje imenovanih timova medijatora/miritelja o tehnikama medijacije/mirenja za rješavanje radnih sporova (LDS) u pred-sudskoj fazi.
- učešće tripartitne delegacije na Regionalnoj konferenciji o LDS za zemlje Zapadnoga Balkana i Moldaviju.

Pokazatelji rezultata:

- Akcioni plan je odobren za državu, svaki entitet i BD na tripartitnom osnovu radi uspostave i/ili jačanja alternativnog sustava za prijateljsko rješavanje radnih sporova.
- Nadležna ministarstva na razini države, entiteta i distrikta pokreću provedbu akcionog plana i izdvajaju sredstva u okviru svog proračuna.
- Spolno uravnoteženi timovi medijatora/miritelja koji su utvrđeni u suradnji sa socijalnim partnerima su obučeni u rješavanju radnih sporova, a procedure medijacije/konzultacije koje su definirane u konzultaciji sa socijalnim partnerima su operativne.

Rezultat 3: Povećana važnost organizacija poslodavaca i radnika kod postojećeg i budućeg članstva putem pružanja novih i boljih usluga (BIH 104)

Kao nastavak prethodnoga rada, te radi pružanja potpore i osnaživanja žena u sindikatima, ILO će poduprijeti uključivanje žena iz postojećih mreža za žene na razini zemlje u kolektivno pregovaranje i pomoći im da učinkovito sudjeluju u procesima pregovaranja i ugrade pitanja spolova u kolektivne ugovore.

Jačanje organizacija poslodavaca će s jedne strane pružiti potporu izgradnji članstva i pružanju usluga njihovim članovima, a s druge strane će izgradnja kapaciteta ciljati razvijanje ekspertize u specifičnim pitanjima od značaja i interesa.

Pokazatelji rezultata:

- Sindikati su poboljšali usluge i sukladno tome raste njihovo članstvo; oni su poboljšali vidljivost u javnosti, pitanja spolova su ugrađena u kolektivne ugovore.
- Organizacije poslodavaca su razvile nove ili bolje usluge za članove što će voditi ka povećanom članstvu; u zajednici će postojati šire razumijevanje za pitanja koja su od važnosti za poslodavce, a poslodavci će osigurati učinkovito predstavljanje članova.

Prioritet 2: Mjere za smanjivanje neformalnog gospodarstva su dogovorene i provedene od strane vlade u konzultaciji sa socijalnim partnerima

Pretvaranje neformalnog zaposlenja u formalno predstavlja visoki prioritet vlade. Postoji potreba za većom koordinacijom između institucija i izradom integralne strategije za borbu protiv problema.

Rezultat 1: Na razini entita i BD su uspostavljeni bolji mehanizmi koordinacije i uključuju socijalne partnere radi provedbe mjera kojima se promiče prijelaz iz neformalnog u formalno gospodarstvo (BIH 126)

ILO će pružiti tehničku pomoć konstituentima na razini entiteta i BD radi rješavanja problema neformalnog gospodarstva i promicanja suradnje među različitim institucijama uključenim u borbu protiv neprijavljenog rada.

Pokazatelji rezultata:

- Definirana je integralna strategija i pokrenuta njezina provedba kako bi se rješavalo pitanje neformalnoga gospodarstva temeljem pune suradnje između vlade i socijalnih partnera.
- Pitanja jednakosti spolova su ugrađena u definiranu strategiju.

Rezultat 2: Uspostavljen je povoljniji zakonski ambijent poslovanja i mjere usmjerene ka povećanju produktivnosti i kvalitete rada radi ohrabrivanja poduzeća i radnika da se angažiraju u formalnom gospodarstvu (BIH 127)

Socijalni partneri će dobiti pomoć kako bi mogli da se bave i aktivno pridonose smanjivanju neformalnog gospodarstva.

Pokazatelji rezultata:

- Razvijene strategije za povećanje sindikalnog članstva.
- Priređeno izvješće organizacije poslodavaca o analiziranim rezultatima istraživanja, uključujući i preprekama za poslodavce da uđu u formalno gospodarstvo.
- Izvješće sa radionice identificira mjere kojima se poslodavcima pomaže da prijeđu u formalno gospodarstvo.
- Poslodavci priredili i provode akcioni plan za podizanje svjesnosti.
- Pripremljeni i vladi predstavljeni prijedlozi kojima se sugeriraju promjene u zakonodavnom ozračju.

Rezultat 3: Razvijene i provedene lokalne gospodarske strategije i strategije zapošljavanja, te programi i instrumenti radi poboljšanja kvalitete zaposlenja i konkurentnosti poduzeća. (BiH128)

ILO će pružiti tehničku pomoć lokalnim institucijama, uključujući i socijalnim partnerima, kako bi se povećalo razumijevanje uzroka i veličine neformalnog gospodarstva, te razvile strategije koje promiču zapošljavanje u formalnom gospodarstvu. To će se postići provedbom pokaznih projekata koji ciljaju specifične gospodarske sub-sektore i geografska područja. Kapacitet u osmišljavanju i provedbi programa zapošljavanja će se ojačati kroz tehničku pomoć službama za zapošljavanje, kao i razvijanjem operativnih instrumenata i tehnika za pružanje usluga. Lekcije naučene iz pilotne provedbe će se koristiti za ponavljanje sličnih strategija, programa i instrumenata u drugim sektorima i lokacijama.

Pokazatelji rezultata:

- Istražene su veze između neformalnog gospodarstva i konkurentnosti.
- Pomoć je pružena lokalno u prijelazu iz neformalnog u odgovorno i održivo gospodarstvo.
- Dostupne su kvalitetne strategije i akcioni planovi za bavljenje neformalnim gospodarstvom.

Prioritet 3: Poboljšana izrada politike socijalne zaštite

Tehnička pomoć koju pruža ILO ima za cilj podijeliti znanje s vladom i socijalnim partnerima, i pružiti im informacije o različitim strateškim opcijama za donošenje odluka.

Rezultat 1: Strategije mirovinske reforme su dogovorene na osnovu tripartitnih konzultacija, temeljem smjernice iz ILO Konvencije br. 102 (BIH 151)

ILO će pomoći svojim tripartitnim konstituentima u izradi okvira strateških opcija mirovinske reforme putem tehničke pomoći i izgradnje kapaciteta da provedu mirovinsku reformu.

Pokazatelji rezultata:

- Donesen je novi mirovinski zakon i započeta njegova primjena.

Rezultat 2: Uspostavljeni napredni mehanizmi za upravljanje socijalnom sigurnošću uz aktivno sudjelovanje socijalnih partnera (BIH 152)

Kapaciteti socijalnih partnera će se osnažiti kako bi se aktivno uključili u debatu o mirovinskoj reformi. Stvaranje mehanizma kako bi se čula mišljenja socijalnih partnera je ključno pitanje u predstojećoj reformi, kao i u upravljanju mirovinskim sustavom općenito.

Pokazatelji rezultata:

- Osigurane normativne pretpostavke za uspostavljanje naprednih mehanizama za upravljanje socijalnom sigurnošću uz aktivno sudjelovanje socijalnih partnera.
- Socijalni partneri su aktivno uključeni u proces izrade strategije i donošenja odluka o mirovinskoj reformi.
- Stavovi socijalnih partnera se pravilno odražavaju u upravljanju sustavom socijalne sigurnosti.

Rezultat 3: Inspekcije rada i gdje je primjereno i upravne inspekcije i socijalni partneri koriste instrumente i procedure ILO-a osmišljene da unaprijede sigurnost i zdravlje na radu (BIH 153)

Upravne inspekcije su također uključene, budući da su one nadležne da nadgledaju provedbu zakona koji se primjenjuju na državne službenike i zaposlenike u institucijama. Radni odnos u državnoj službi je reguliran posebnim zakonima i netko treba nadgledati njihovu primjenu.

ILO će pružiti tehničku pomoć radi unaprijeđenja sustava sigurnosti i zdravlja na radu i promicanja ILO Konvencije br. 187 o promotivnom okviru o sigurnosti i zdravlja na radu. Tripartitnim konstituentima će se pružiti pomoć kako bi unaprijedili svoje kapacitete na razvijanju i provedbi strategije u svezi sa sigurnošću i zdravljem na radu. To će se uraditi u vidu nastavne akcije u svezi sa Općom diskusijom Međunarodne konferencije rada iz 2003.g. o sigurnosti i zdravlju na radu.

Pokazatelji rezultata:

- Tehnička pomoć ILO-a se koristi za osmišljavanje i razvijanje državnog sustava sigurnosti i zdravlja na radu.
- Sindikalni stručnjaci za pitanja sigurnosti i zdravlja na radu koriste instrumente ILO-a.
- Predstavnici poslodavaca su obučeni u svezi sa instrumentima sigurnosti i zdravlja na radu.
- Postignut tripartitni koncenzus u svezi s ratifikacijom Konvencije br. 187.

IV. UPRAVLJANJE I PROVEDBA

Programom suradnje upravljat će mreža sastavljena od Podregionalnog ureda u Budimpešti, nacionalnog koordinatora u Sarajevu, Regionalnog ureda za Europu i stručnih jedinica u sjedištu u Ženevi. Nacionalni koordinatori će imati koordinirajuću ulogu zajedno sa Podregionalnim uredom u Budimpešti. ILO će nastaviti svoju suradnju sa glavnim akterima u zemlji poput UN u okviru UNDAF-a, Svjetskom bankom i Delegacijom Europske komisije.

Realizacija ciljeva programa će se vršiti kroz projekte stručne suradnje, savjetodavne misije i seminare radi distribucije informacija i izgradnje kapaciteta. Vanproračunska i redovna proračunska sredstva ILO-a će se koristiti za financiranje provedbe ovog programa za zemlju. Pomenuta ILO mreža će i dalje mobilizirati druge resurse radi praćenja ostvarenih rezultata, imajući u vidu prioritete interese konstituenata. Vlada i socijalni partneri će ustupiti svoje stručno osoblje i prostorije, te pružiti logističku potporu, gdje je to prikladno. Oni se obvezuju na provedbu narednih koraka nužnih za postizanje očekivanih rezultata sukladno DWCP Planu rada koji će se prirediti.

V. ARANŽMANI NADZORA, PROVEDBE I EVALUACIJE

Provedba Programa dostojanstvenog rada će se vršiti redovito sa konstituentima korištenjem interaktivnih metoda. Službena putovanja ILO stručnjaka i njihova interna izvješća će se koristiti kao dio nadzornoga procesa. Svakih šest mjeseci, Provedbeni plan Programa dostojanstvenog rada će interno razmatrati Odbor za pregled sastavljen od predstavnika konstituenata i nacionalnog koordinatora. Direktor Podregionalnog ureda u Budimpešti će procjenjivati dostignuća programa sa konstituentima u Bosni i Hercegovini najmanje jednom u tri godine. Godišnje će se Provedbeni plan Programa dostojanstvenog rada interno razmatrati i po potrebi prilagođavati kako bi odražavao promijenjene okolnosti, a u svrhu poboljšanja strategije provedbe.